

Отримав
29.04.2024р.

Голова спеціалізованої
вченої ради

ДФ 26.133.061

г.н.н., проф. Братко е.в.

Е.В. Братко

1

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.061
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору педагогічних наук, професору,
професору кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Марії БРАТКО

Відгук

Цюняк Оксани Петрівни, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на дисертаційну роботу Вакулової Ірини Василівни «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

1. Актуальність дисертаційного дослідження

Інтеграція України в європейський освітній простір, модернізація системи вищої освіти, інноватизація та диджиталізація суспільства, зміцнення міжнародного іміджу країни в інноваційних світових процесах зумовлюють потребу у підготовці нової генерації фахівців, зокрема учителів, рівень професійної готовності яких має відповідати вимогам часу. Держава потребує підготовки творчого учителя, здатного працювати в умовах інноваційних змін, що відбуваються в освітній сфері, адекватно реагувати на виклики часу, реалізовувати нові освітні стандарти на засадах педагогіки співробітництва та інноваційності. Особливої уваги потребує модернізація системи фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов, оскільки існуюча перспектива зміни статусу англійської мови в нашій країні передбачає формування іншомовної компетентності як пріоритетної та усвідомлення численних переваг для людини, яка володіє іноземною мовою в сучасному світі.

Підтверджує актуальність теми і спектр визначених суперечностей між: об'єктивною потребою суспільства в педагогах, здатних до впровадження інновацій та недостатньою увагою педагогічної теорії і практики до розвитку інноваційного потенціалу майбутнього учителя іноземної мови; запитом на учителя інноваційного типу, його готовності до інноваційної діяльності та відповідною системою підготовки в закладах вищої освіти; необхідністю розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов та розробкою

1

ефективних організаційно-педагогічних засад реалізації цього процесу у закладах вищої освіти.

У цьому контексті дисертаційне дослідження І.В.Вакулової є актуальним, своєчасним і соціально зумовленим. Схвальним є те, що авторка підійшла до розв'язання наукової проблеми не фрагментарно, а цілісно.

2. Наукова новизна результатів дисертації

Оцінюючи *наукову новизну результатів дисертації*, зазначимо, що І.В. Вакулова здійснила цілісне дослідження проблеми розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці. Дисертантка уточнила сутність ключових понять дослідження: «інновація», «інноваційність», «інноваційна людина», «педагогічна інноватика», «потенціал», «розвиток» та визначила поняття «розвиток інноваційного потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов».

Авторкою виокремлено та схарактеризовано структурні компоненти інноваційного потенціалу майбутнього учителя іноземних мов (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий та результативно-оцінювальний); визначено етапи розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (аккумуляція, актуалізація, реалізація); обґрунтовано організаційно-педагогічні засади розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (збагачення системи мотивів інноваційно-професійного самовизначення, доповнення освітньо-професійних та робочих програм, навчальна колаборація з використанням цифрових освітніх інструментів, застосування зворотного зв'язку, що передбачає рефлексію всіх суб'єктів педагогічного процесу); схарактеризовано інноваційні принципи (емерджентності, холістичності, студентоцентризму, концепції 4К, кордомедійності, інтеріоризації, імерсивності); розроблено діагностичний інструментарій дослідження – критерії (спонукальний, гностичний, процесуальний, рефлексивний), показники та рівні розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (репродуктивно-імітаційний, перетворювально-корекційний, продуктивно-інноваційний).

За результатами дослідження І.В. Вакулової подальшого розвитку набули методичні практики, інноваційні форми та методи розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземної мови у фаховій підготовці.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення результатів дисертації простежується в тому, що дисертанткою:

обґрунтовано теоретичні основи проблеми розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов; визначено термінологічний інструментарій дослідження, простежено генезис становлення базових понять,

проаналізовано та узагальнено трактування ключових дефініцій українськими та зарубіжними науковцями;

виокремлено методологічні підходи (особистісний, діяльнісний, системний, аксіологічний, інноваційний, компетентнісний, середовищний), комплексна інтеграція яких дозволила вибудувати теоретико-практичну платформу дослідження та забезпечила обґрунтування та розробку організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов і виявлення ефективності шляхів їх реалізації;

обґрунтовано інноваційні принципи (студентоцентризм, концепція 4К, кордомедійність, емерджентність, холістичність, інтеріоризація, імерсивність) як певні теоретичні положення розробки експериментальних організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов;

здійснено аналіз освітніх практик зарубіжних країн щодо розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці.

Практичне значення дослідження полягає у створенні дисертанткою авторського YouTube-каналу, на якому представлені відеоскрайбінг – практичні поради щодо методики викладання іноземних мов та граматики англійської мови; відеолекції з дисципліни «Історія зарубіжної літератури» для фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов»; розробленні сайту «Професійна майстерня» вчителів іноземної мови та зарубіжної літератури», на якому в рамках навчальних предметів «Іноземна мова», «Методика викладання», «Зарубіжна література» представлено систематизований авторський навчальний та розвиваючий матеріал для майбутніх та практикуючих учителів іноземної мови та зарубіжної літератури; створені електронних посібників «Освітні цифрові інструменти для ефективної навчальної колаборації», «Навігатор для вчителів: технології, методи та прийоми для розвитку навичок 4К». Крім того, корисними для дослідників будуть нові зарубіжні джерела з проблеми інтеграції принципів інноваційної педагогіки у фахову підготовку майбутніх учителів, які було введено до наукового обігу.

Наголошуємо на тому, що результати дослідження І.В. Вакулової можуть бути використані у фаховій підготовці студентів філологічних спеціальностей з метою розвитку їхнього інноваційного потенціалу, а також стануть у нагоді слухачам інститутів післядипломної педагогічної освіти, у системі підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження

Аналіз змісту дисертації та основних положень публікацій І.В. Вакулової дають підстави стверджувати про *наукову обґрунтованість та достовірність представлених результатів*, оскільки: науково-понятійний апарат дослідження визначений відповідно вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертанткою завдань, які сформульовані логічно, що дозволило

здійснити аналіз досліджуваної проблеми; всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система наукових методів, зокрема, теоретичних, емпіричних та статистичних, яка доповнена методами математичної статистики, що забезпечило вірогідність отриманих результатів; дослідно-експериментальну базу дослідження склали три заклади вищої освіти.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує вирішення завдань дослідження і досягнення мети. Висновкам та розробкам, які представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією

Визначені у дисертації завдання здобувачка виконала на високому рівні. Чітко сформульовані мета дослідження, для досягнення якої вдало підібрані наукові методи. Змістове наповнення дисертації підтверджує, що Ірина Василівна Вакулова опанувала методологію наукової діяльності, уміло застосовує її на практиці.

6. Апробація результатів дисертації

Зміст і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 10 наукових працях, з них 9 одноосібних та 1 стаття у співавторстві, а саме: 3 – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 7 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

7. Структура та зміст дисертації

Структура дисертації та її обсяг відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій докторів філософії.

Дисертація складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (405 найменувань, з них 137 – іноземною мовою), додатків. Загальний обсяг дисертації – 277 сторінки. Основний текст дисертації викладено на 206 сторінках. Роботу ілюструють 23 таблиці та 3 рисунка.

Аналіз змісту дисертації І.В. Вакулової дозволяє стверджувати, що вона викладена згідно із завданнями дослідження, має послідовну структуру, охоплюючи основні складові елементи досліджуваної проблеми, розкриває етапи дослідницького пошуку, його основні теоретичні та практичні результати.

У вступі дисертації авторка обґрунтовує актуальність проблеми дослідження, розкриває ступінь її дослідження в наукових напрацюваннях сучасних учених; описує виявлені суперечності щодо досліджуваної проблеми; розкриває науковий апарат дослідження (об'єкт, предмет, мету, завдання);

обґрунтовує методологічну, теоретичну основу, практичне значення результатів дослідження; описує комплекс наукових методів для досягнення мети.

У *першому розділі* дисертантка розкриває теоретичні основи проблеми розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов через: розкриття базових понять дослідження; обґрунтування методологічних підходів до розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов (особистісний, діяльнісний, системний, аксіологічний, інноваційний, компетентнісний, середовищний); узагальнення зарубіжного досвіду розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці.

На основі аналізу наукових джерел І.В. Вакуловою обґрунтоване авторське визначення поняття «розвиток інноваційного потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов» як динамічний, поетапний, безперервний процес позитивних змін взаємопов'язаних компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, діялісно-творчого та результативно-оцінювального), які за умови актуалізації та реалізації уможливають успішне становлення вчителя іноземних мов інноваційного типу, здатного до нестандартного мислення та активної інноваційної педагогічної діяльності.

У *другому розділі* дисертантка обґрунтовує організаційно-педагогічні засади розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов; аналізує стан фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов; розкриває критерії, показники та рівні розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів.

У *третьому розділі* дисертантка представляє результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов: описує організацію і методичне забезпечення проведення експерименту; розкриває етапи педагогічного експерименту. За результатами формувального експерименту авторка доводить ефективність організаційно-педагогічних засад розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов: збагачення системи мотивів інноваційно-професійного самовизначення; доповнення освітньо-професійних та робочих програм; навчальна колаборація з використанням цифрових освітніх інструментів; застосування зворотного зв'язку, що передбачає рефлексію всіх суб'єктів освітнього процесу. На увагу заслуговують використані автором у процесі формувального експерименту сучасні цифрові освітні платформи Prezi, Canva, PowToon, Learning Apps, WordArt, Mindmeister, онлайн-дошки Trello, Miro та інші для активної взаємодії зі студентами.

Джерельна база дослідження містить вітчизняні та зарубіжні джерела. Додатки до основного тексту дисертації І.В. Вакулової на нашу думку, представляють цінний практичний матеріал. Аналіз структури та змісту дисертації дозволяє констатувати, що поставлені завдання виконані, а мета наукового пошуку досягнута.

8. Дотримання академічної доброчесності

Аналіз довідки про автоматизовану перевірку дисертації та наукових публікацій, в яких висвітлено наукові результати дисертації, на виявлення текстових збігів через систему Unicheck (довідка з Бібліотеки Університету Грінченка від 12.02.2024 року) засвідчує високий рівень оригінальності тексту (у дисертації коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами – 2, 55%); у наукових публікаціях, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації, коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами – 6,06%, 1, 51%, 026%, 6,65%), що дозволяє стверджувати про дотримання дисертанткою принципів академічної доброчесності під час написання та оформлення рукопису дисертації.

9. Дискусійні положення та зауваження

Представлений у дисертації матеріал, його аналіз та інтерпретація, зроблені висновки не викликають заперечень. Відповідно, високо оцінюючи результати проведеного дослідження, здійсненого І.В. Вакуловою, вважаємо за доцільне висловити окремі побажання та зауваження, які потребують певних уточнень та пояснень:

1. У вступі дисертаційного дослідження авторкою на основі системного аналізу наукової літератури та нормативних документів виокремлено суперечності, які, на думку дослідниці, мають місце у теорії і практиці фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Вважаємо, що варто було б уточнити, чи вдалося дисертантці розв'язати означені суперечності у процесі дослідно-експериментальної роботи щодо розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.
2. У підрозділі 1.3. (с.76–90) ґрунтовно описано зарубіжний досвід розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці. Компаративне дослідження було би більш переконливим, якби авторка подала у вигляді таблиці узагальнені результати порівняльного аналізу освітніх програм зарубіжних університетів та українських закладів вищої освіти.
3. У дисертації доцільно було б детально розкрити можливості виробничої педагогічної практики у розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці.
4. В описі результатів експериментальної роботи не вистачає аналізу проблем і складнощів, які виникли у процесі експерименту, визначення нових складних явищ і процесів, які є актуальними у розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов.
5. Заслуговує на схвалення ґрунтовний аналіз базових понять дослідження. Враховуючи перспективність проведеного аналізу варто було б оформити напрацювання у форматі глосарію та видати окремим виданням у контексті подальшої наукової роботи дисертантки.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації

Цілісний аналіз дисертації Вакулової Ірини Василівни на тему «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці» та опублікованих наукових праць дає підстави для висновку про те, що ця робота є оригінальним, самостійним, цілісним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, повністю відповідає обраній спеціальності.

Дисертаційне дослідження «Розвиток інноваційного потенціалу майбутніх учителів іноземних мов у фаховій підготовці» повністю відповідає вимогам, що визначені наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установ про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), а її авторка – Вакулова Ірина Василівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Оксана ЦЮНЯК

